

**Nr 264.**

Ankom till riksdagens kansli den 5 november 1946 kl. 1 em.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets övertagande av vissa städers förpliktelser beträffande innehavare av befattningar, vilka vid upphörande av rådhusrätterna i samma städer komma att indragas, m. m.*

(3:e avd.)

I propositionen nr 344 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementensärenden för den 11 oktober 1946, framlagt förslag rörande statsverkets övertagande av vissa städers förpliktelser beträffande innehavare av befattningar, vilka vid upphörande av rådhusrätterna i samma städer komma att indragas, m. m.

Enligt 1 § lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende äger Kungl. Maj:t med stadsfullmäktiges samtycke förordna, att rådhusrätt i stad skall upphöra och staden i judiciellt avseende förenas med domsaga. Beträffande stad, där domstols- och magistratsgöromålen ej bereda sysselsättning åt, förutom borgmästaren, minst två lagfarna ledamöter i rådhusrätten, må Konungen, jämlikt 2 § nämnda lag, även utan stadsfullmäktiges samtycke meddela förordnande som nyss nämnts. Har sådant förordnande meddelats, skall staden åliggande skyldighet beträffande avlöning till innehavare av befattning, som genom rådhusrättens upphörande indrages, och pension till honom och hans familj övertagas av statsverket.

Med föranledande av anförda bestämmelser i 1932 års lag — vilken såvitt avser 2 § erhållit sin nuvarande lydelse genom lagändring den 4 maj 1945 (nr 164) — hava utredningar sedan någon tid pågått i fråga om åtskilliga städers förenande i judiciellt avseende med domsaga. Utredningarna ha numera slutförts beträffande städerna Skanör med Falsterbo samt Söderköping.

**Skanör med Falsterbo** hade den 1 januari 1946 ett invånarantal av 999 personer. Staden omgives av Oxie och Skytts domsaga, som vid nyssnämnda tidpunkt hade en folkmängd av 28 828 personer. Domsagan består av ett tingslag och har tingsställe i eget i Malmö beläget tingshus, vari jämväl domsagens kansli är inrymt. I domsagan hållas årligen fyrtio allmänna tings- sammanträden och ett sammanträde med tremansnämnd.

Enligt gällande arbetsordning skall rådhusrätten och magistraten i Skanör med Falsterbo bestå av, förutom borgmästaren, två rådmän, vilka icke be-

höva vara lagfarna. Borgmästare i staden är för närvarande Erik Torslow, som är född år 1882 och erhållit fullmakt å tjänsten år 1908. Rådmanbefattningarna innehavas av Anders Eriksson, född år 1873, och Fritz Martin Samuel Tegnér, född år 1884, vilka erhållit sina fullmakter år 1916 respektive år 1929. Någon utfästelse från stadens sida om pensionering föreligger icke beträffande någon av nämnda befattningshavare och skyldighet att avgå från tjänsten vid viss ålder har icke i något fall stadgats. Ej heller har i borgmästaren Torslows fullmakt inryckts föreskrift om skyldighet att övergå till annan tjänst hos staden. Med hänsyn till hans ålder synes sådan övergång för övrigt icke kunna komma i fråga, ehuru han innehar föreskriven kompetens för att kunna utses till kommunalborgmästare.

Borgmästartjänsten är enligt gällande lönestat förenad med en årlig lön av 2 000 kronor, vartill komma 1 000 kronor i tjänstgöringspenningar, 669 kronor 13 öre i expensmedel och 330 kronor 87 öre i ersättning för indragen tionde, eller sammanlagt 4 000 kronor. Från och med år 1942 har för ett år i sänder dyrtidstillägg å 920 kronor beviljats borgmästaren Torslow. Borgmästaren åtnjuter vidare sportler, vilka, efter avdrag av omkostnader, i medeltal uppgått under åren 1940—1944 till 4 963 kronor och under åren 1941—1945 till 5 084 kronor. Envar av rådmännen åtnjuter en årlig avlöning av 300 kronor, därå dyrtidstillägg icke utgår. Genom beslut den 27 januari 1944 hava stadsfullmäktige därjämte beviljat magistratens ledamöter personlig ersättning för förlorade arvsuftes- och bouppteckningsprovisioner, nämligen borgmästaren Torslow med 1 800 kronor samt envar av rådmännen Eriksson och Tegnér med 600 kronor, vilka ersättningar skulle utgå så länge staden hade egen jurisdiktion eller intill dess vederbörande erhållit avsked från sin befattning eller dessförinnan avlidit. Detta beslut har fastställts av Kungl. Maj:t den 19 maj 1944. Däremot föranledde en av stadsfullmäktige samtidigt gjord framställning om ersättning av statsmedel med 3 000 kronor om året, så länge staden till magistratens ledamöter utbetalade nu nämnda ersättning, icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

På grund av Kungl. Maj:ts beslut den 29 juni 1945 har genom länsstyrelsens i Malmöhus län försorg utredning ägt rum rörande förenande av staden Skanör med Falsterbo i judiciellt avseende med förutnämnda domsaga. Utredningen, som verkställdes jämlikt 3 § ovan omförmälda lag den 17 juni 1932, har jämlikt länsstyrelsens uppdrag utförts av tingssekreteraren Johan Björling.

*Utredningsmannen* har i ett den 11 december 1945 avgivet utlåtande anført att rådhusrätten i staden borde upphöra.

I fråga om statsverkets ersättningsskyldighet gentemot staden för borgmästaren Torslows avlöning har utredningsmannen förklarad sig tillstyrka ett av Torslow framställt yrkande om ersättning för mistad avlöning och sportler efter medeltalet av nettoinkomsterna av tjänsten för de fem sista åren, eller 9 005 kronor, intill dess han fyllde 70 år, och för tiden därefter med 6 000 kronor årligen efter 1939 års penningvärde, d. v. s. 6 000 kronor jämte dyrtidstillägg med år 1939 som utgångspunkt. Till envar av rådmän-

nen Eriksson och Tegnér borde enligt utredningsmannen av statsmedel utgå ersättning med *dels* 300 kronor för förlorad avlöning, *dels ock* med 600 kronor för förlorad arvsuftes- och bouppteckningsprovision.

Över utredningen hava yttranden avgivits av Oxie och Skytts domsagas häradsrätt, stadsfullmäktige och magistraten i Skanör med Falsterbo, länsstyrelsen i Malmöhus län samt hovrätten över Skåne och Blekinge,

*Stadsfullmäktige* hava förklarar sig intet hava att erinra mot stadens för- enande med domsagan under förutsättning, bland annat, att statsverket övertog staden åliggande skyldigheter beträffande avlöning till innehavare av befattning, som genom rådhusrättens upphörande komme att indragas, och pension till honom och hans familj.

*Statskontoret* har icke ansett skyldighet åvila statsverket att utgiva ersättning till borgmästaren och rådmännen för mistade arvsuftes- och bouppteckningsprovisioner, enär sådan ersättning enligt stadsfullmäktiges av Kungl. Maj:t prövade och fastställda beslut skulle utgå endast så länge staden hade egen jurisdiktion.

*Departementschefen* har anförar följande.

Såsom i det föregående framhållits hava stadsfullmäktige i Skanör med Falsterbo endast under viss förutsättning givit sitt samtycke till att staden i judiciellt avseende förenas med Oxie och Skytts domsaga. Under sådana omständigheter lærer Kungl. Maj:t icke, jämlikt 1 § förenämnda lag den 17 juni 1932, äga meddela förordnande härom. Då utredningen i ärendet emellertid otvetydigt giver vid handen, att domstols- och magistratsgöromålen i staden icke bereda sysselsättning åt en rådhusrätt med minst tre lagfarna ledamöter, bör, med hänsyn till den organisation av rådhusrätterna som förutsattes i nya rättegångsbalken, stadens egen jurisdiktion upphöra. Det är också min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att, med stöd av 2 § nyssnämnda lag, utfärda förordnande om rådhusrättens upphörande och stadens förenande i judiciellt avseende med nämnda domsaga. Förordnandet synes lämpligen böra träda i kraft redan den 1 januari 1947. Innan föreskrifter härom kunna meddelas, måste emellertid, på grund av 2 § andra stycket i 1932 års lag, riksdagens samtycke utverkas till att statsverket övertager stadens avlöningsförpliktelser beträffande borgmästaren Torslow samt rådmännen Eriksson och Tegnér, vilkas tjänster vid rådhusrättens upphörande komma att indragas.

Vad beträffar ersättningsbeloppens storlek anser jag i motsats till statskontoret, att borgmästaren och rådmännen, på sätt utredningsmannen föreslagit, böra erhålla gottgörelse av statsmedel även med belopp motsvarande den personliga ersättning, som stadsfullmäktige enligt vad förut anförts tillerkänt dem för mistad boupptecknings- och arvsuftesprovision. Denna ersättning är nämligen enligt min mening närmast att betrakta såsom en fast avlöningsförmån, som trätt i stället för vissa genom statsmakternas åtgöromålen indragna, befattningshavarna i lönestaten tillförsäkrade sportler. Såsom ett ytterligare skäl härtill kan i fråga om borgmästaren Torslow åberopas, att dennes nettoinkomster, med bortseende från nyssnämnda ersättning och dyrtidstillägget, under åren 1941—1945 i medeltal uppgått till över 9 000 kronor. Däremot anser jag det av statskontoret föreslagna ersättningsbeloppet till borgmästaren skäligt för tiden efter det han uppnått 70 års ålder.

Någon ersättningsskyldighet i övrigt för statsverket gentemot staden på grund av landsrättsförläggningen kan enligt den i ärendet förebragta ekonomiska utredningen icke uppstå.

Söderköping hade den 1 januari 1946 2 859 invånare. Staden omgives av Hammarkinds, Stegeborgs och Skärkinds domsaga, som vid nyssnämnda tidpunkt hade en folkmängd av 20 347 personer. Domsagan består av ett tingslag och har tingsställe i eget inom staden beläget tingshus, vari jämväl domsagens kansli är inrymt. I domsagan hållas årligen tjugtu allmänna tingsammansräden och ett sammanträde med tremansnämnd.

Enligt gällande arbetsordning skall rådhusrätten i Söderköping bestå av, förutom borgmästaren, två ordinarie rådmän och en extra rådmän. Rådmännen behöva icke vara lagfarna. Borgmästartjänsten innehaves av Anders Emanuel Öster, som är född år 1888 och erhållit fullmakt å tjänsten den 4 maj 1923. De ordinarie rådmansbefattningarna innehavas av Karl Johan Emil Janson, född år 1883 och Sven Gerold Andersson, född år 1887. Extra rådmän är Ernst Bernhard Bokblad, som är född år 1873. Fullmakt har icke utfärdats för någon av rådmännen, vilka äro valda av stadsfullmäktige, Janson den 12 september 1933 samt Andersson och Bokblad den 26 juni 1934.

Envar av rådmännen har vid valet ålagts skyldighet att underkasta sig dels bestämmelserna i den av Kungl. Maj:t fastställda, ännu gällande arbetsordningen och lönestaten för rådhusrätten och magistraten, dels ock »vad Kungl. Maj:t framdeles kan komma att förordna i samband med omorganisation» av rådhusrätten och magistraten i Söderköping.

Borgmästaren är skyldig avgå med pension vid 70 års ålder. Skyldighet att avgå vid viss ålder har däremot icke stadgats för någon av rådmännen. Ej heller föreligger skyldighet för vare sig borgmästaren eller rådmännen att övergå till annan tjänst hos staden. Framhållas bör dock, att borgmästaren Öster, som avlagt juris kandidatexamen, innehar föreskriven kompetens för att kunna utses till kommunalborgmästare.

Borgmästartjänsten är enligt gällande lönestat förenad med en årlig lön, beräknad efter 16:e lönegraden, avdelning B, samt den ortsgrupp staden tillhör i avlöningsreglementet den 22 juli 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen. Å lönen utgår dyrtidstillägg enligt samma grunder som gälla för befattningshavare i statens tjänst. I överensstämmelse härmed har i stadens inkomst- och utgiftsstat för år 1946 upptagits 9 060 kronor till lön åt borgmästaren jämte 3 662 kronor 40 öre till dyrtids- och kristillägg härå. Borgmästaren åtnjuter även stämpelprovision, som under den tid Öster innehaft befattningen i medeltal uppgått till 470 kronor om året. Borgmästaren är av staden pensionsförsäkrad i Sveriges kommunalanställdas pensionskassa. Stadens årliga andel i pensionsavgiften uppgår till 1 824 kronor 44 öre, borgmästarens andel till 540 kronor. Envar av de ordinarie rådmännen åtnjuter en årlig lön av 450 kronor. Extra rådmannen uppbär en årlig ersättning av 150 kronor. Rådmännen äro icke berättigade till pension.

På grund av Kungl. Maj:ts beslut den 29 juni 1945 har genom länsstyrelsens i Östergötlands län försorg utredning ägt rum rörande Söderköpings förenande i judiciellt avseende med förenämnda domsaga. Utredningen, som verkställts jämlikt 3 § förenämnda lag den 17 juni 1932 och särskilt be-

handlat de i nämnda paragraf angivna frågor, har jämlikt länsstyrelsens uppdrag utförts av numera assessorn i Göta hovrätt Gunnar Lindskog.

*Utredningsmannen* har den 8 januari 1946 avgivit utlåtande i ärendet.

Över utredningen hava yttranden avgivits av stadsfullmäktige i Söderköping, häradsrätten i Hammarkinds, Stegeborgs och Skärkinds domsaga, länsstyrelsen i Östergötlands län samt Göta hovrätt.

*Stadsfullmäktige* hava samtyckt till föreningen under förutsättning, bland annat, att staden erhöle gottgörelse av statsverket för sina merutgifter i anledning av densamma.

*Departementschefen* har anfört följande.

Samma skäl som jag funnit motivera förenande av staden Skanör med Falsterbo med angränsande domsaga föreligga beträffande staden Söderköping. Jag ämnar alltså föreslå Kungl. Maj:t att utfärda förordnande om rådhusrättens upphörande och stadens förenande i judiciellt avseende med Hammarkinds, Stegeborgs och Skärkinds domsaga. Även denna indelningsändring synes böra träda i kraft den 1 januari 1947.

Förutsättning för meddelande av dylikt förordnande är, såsom jag förut under 1:o anfört, att statsverket övertager stadens förpliktelser beträffande innehavare av befattning, som vid rådhusrättens upphörande kommer att indragas. I avseende å omfattningen av denna statsverkets skyldighet råda i förevarande fall delade meningar. Utredningsmannen, länsstyrelsen och hovrätten hava uttalat, att statsverket bör övertaga stadens skyldigheter gentemot såväl borgmästaren som rådmännen, under det att statskontoret icke funnit någon förpliktelse kunna uppkomma för statsverket i fråga om rådmännen. Statskontoret grundar sin ståndpunkt på uppfattningen att någon motsvarande förpliktelse icke kan åvila staden vid rådhusrättens upphörande, enär för rådmännen stadgats villkor att underkasta sig vad Kungl. Maj:t kunde komma att framdeles förordna i samband med rådhusrättens omorganisation. För egen del ansluter jag mig till den ståndpunkt, som intagits av, bland andra, hovrätten. Det förbehåll, som stadsfullmäktige vid valen stadgat för rådmännen och på vilket statskontoret grundat sin mening, torde icke böra tillmätas avgörande betydelse i nu förevarande sammanhang, enär förbehållets avfattning tager sikte på det fall att rådhusrätten omorganiseras, icke att den upphör. Enligt min mening tala jämväl starka billighetsskäl för att också rådmännen tillerkännas ersättning för mistade löneförmåner.

Vad beträffar ersättningsbeloppens storlek har jag intet att erinra emot statskontorets förslag i fråga om borgmästaren Öster. Rådmännen torde böra tillerkännas årlig ersättning, envar av Janson och Andersson med 450 kronor samt Bokblad med 150 kronor.

**Hjo och Torshälla.** Slutligen har i propositionen behandlats frågan om vissa årliga gottgörelser, som tillerkänts f. d. rådmannen i Hjo Axel Laurentius Andersson och f. d. rådmannen i Torshälla Adolf Fredrik Grönberg.

Genom beslut den 20 oktober 1944 förordnade Kungl. Maj:t, med stöd av 2 § lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende, att rådhusrätten i *Hjo* skulle upphöra från och med den 1 januari 1945 och staden från och med sistnämnda dag i judiciellt avseende förenas med Skövde domsaga samt Gudhems och Kåkindes tingslag. Beslutet hade föregåtts av vederbörlig genom länsstyrelsen i Skaraborgs län verkställd utredning i ärendet. Samtidigt bestämde Kungl. Maj:t, bland annat, att till

dåvarande rådmannen i staden Axel Laurentius Andersson, som är född år 1869, skulle från och med den 1 januari 1945 under hans återstående livstid av statsmedel utbetalas en årlig gottgörelse av 412 kronor, därå rörligt tilllägg enligt för statliga befattningshavare gällande grunder men icke kristilllägg skulle utgå.

Efter vederbörlig utredning genom försorg av länsstyrelsen i Södermanlands län förordnade Kungl. Maj:t vidare genom beslut den 1 juni 1945, med stöd av omförmälda lagrum, att rådhusrätten i *Torshälla* skulle upphöra från och med den 1 januari 1946 och staden från och med sistnämnda dag i judiciellt avseende förenas med Livgedingets domsaga och Rekarne tingslag. Samtidigt bestämde Kungl. Maj:t, bland annat, att till dåvarande rådmannen i Torshälla Adolf Fredrik Grönberg, som är född år 1871, skulle från och med den 1 januari 1946 under hans återstående livstid av statsmedel utbetalas en årlig gottgörelse av 225 kronor, därå dyrtidstillägg ej skulle utgå.

*Departementschefen* har anfört bland annat följande.

Nämnda ersättningsbelopp — som utgjorde vederlag till Andersson och Grönberg för mistade löneförmåner från Hjo respektive Torshälla med anledning av rådmantjänsternas indragning vid rådhusrätternas upphörande — skulle tills vidare kvartalsvis i efterskott bestridas från det under riksstatsens andra huvudtitel uppförda anslaget till extra utgifter. Rätteligen borde beloppen ha utanordnats från allmänna indragningsstaten. Härtill hade emellertid erforderats riksdagens medgivande. Med hänsyn till tidpunkterna för utredningarnas färdigställande ansågs emellertid proposition till riksdagen härom i intetdera fallet böra avlätas. Å andra sidan ansågs synnerligen angeläget, att beslut snarast åvägabragtes rörande ifrågavarande indelningsändringar, så att desamma kunde träda i kraft redan med ingången av år 1945 beträffande Hjo och år 1946 i fråga om Torshälla. Med hänsyn härtill beslöt Kungl. Maj:t anvisa förenämnda tämligen obetydliga ersättningsbelopp från anslaget till extra utgifter för att sedermera i händelse av behov hos riksdagen anmäla desamma till överförande å allmänna indragningsstaten.

*Utskottet.*

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva

a) att till borgmästaren i Skanör med Falsterbo Erik Torslow samt rådmännen i samma stad Anders Eriksson och Fritz Martin Samuel Tegnér må från och med den dag, då föreskrift om stadens förenande i judiciellt avseende med Oxie och Skytts domsaga träder i kraft, från allmänna indragningsstaten utbetalas årlig ersättning *dels* till Torslow med 9 000 kronor, intill den tidpunkt då han uppnår 70 års ålder, och med 7 200 kronor under hans därefter återstående livstid, *dels ock* till envar av Eriksson och Tegnér med 900 kronor under deras återstående livstid, med iakttagande av att å förmånerna dyrtids- eller annat tillägg icke skall utgå,

b) att till borgmästaren i Söderköping Anders Emanuel Öster samt rådmännen i samma stad Karl Johan Emil Janson, Sven Gerold Andersson och Ernst Bernhard Bokblad må från och med den dag, då föreskrift om stadens för- enande i judiciellt avseende med Hammarkinds, Stegeborgs och Skärkinds domsaga träder i kraft, från allmänna indragningsstaten utbetalas årlig ersättning, till Öster — in- till den tidpunkt då han uppnår 70 års ålder — med 8 990 kronor jämte dyrtids- och kristillägg å ett belopp av 9 060 kronor enligt de för befattningshavare i statens tjänst stad- gade grunder, till envar av Janson och Andersson under de- ras återstående livstid med 450 kronor samt till Bokblad under hans återstående livstid med 150 kronor, med iaktta- gande av att å rådmännens förmåner dyrtidstillägg icke skall utgå samt att, därest Öster skulle övergå till ordinarie be- fattning i statens tjänst eller utses till kommunalborgmästare i Söderköping eller i annan stad eller till ledamot av annan rådhusrätt och magistrat, han ej vidare skall vara i åtnju- tande av berörda gottgörelse,

c) att från och med dagen för landsrättsförlägningens ikraftträdande må till Sveriges kommunalanställdas pensions- kassa från allmänna indragningsstaten för borgmästaren i Söderköping Anders Emanuel Öster årligen, intill dess han uppnår 70 års ålder eller skyldighet att erlægga pensionsav- gift för honom eljest bortfaller, erläggas dylik avgift med 2 364 kronor 44 öre,

d) att den f. d. rådmannen i Hjo Axel Laurentius Anders- son genom Kungl. Maj:ts beslut den 20 oktober 1944 tiller- kända årliga gottgörelsen av 412 kronor jämte rörligt tillägg därå enligt för statliga befattningshavare gällande grunder skall, räknat från och med den 1 oktober 1946, utgå från all- männa indragningsstaten,

e) att den f. d. rådmannen i Torshälla Adolf Fredrik Grön- berg genom Kungl. Maj:ts beslut den 1 juni 1945 tillerkända årliga gottgörelsen av 225 kronor skall, räknat från och med den 1 oktober 1946, utgå från allmänna indragningsstaten.

Stockholm den 5 november 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Grånebo, Bäckström, Karl Andersson, Heiding, Mannerskantz, Boman, Ekströmer, Gustaf Iwar Anderson, Rosenbergs* och *Hesselbom*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Rubbestad, Andersson* i Malmö, *Mårtensson, Malmberg* i Skövde, *Lindholm, Holmström, Åkerström, Petterson* i Degerfors och *Birke*.

---